

4. *Гніламёдаў, У. В.* Уліс з Прускі : раман / У. В. Гніламёдаў. — Мінск : Маст. літ., 2006. — 382 с.
5. *Дроздова, З. В.* Время толстых романов / З. В. Дроздова // Нёман. — 2010. — № 8. — С. 198—208.
6. *Русілка, В.* Магутныя плыні эпасу / В. Русілка // Польша. — 2010. — № 11. — С. 157—164.

УДК: 821.161.3-1

Л. А. Жураўлёва

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт», Баранавічы, Рэспубліка Беларусь

СКУЛЬПТУРА ВЕНЕРЫ ЯК АБ'ЕКТ ПАЭТЫЧНАГА ЭКФРАСІСУ Ў ВЕРШЫ УЛАДЗІМІРА КАРАТКЕВІЧА

Уводзіны. Уладзімір Караткевіч шырока вядомы ў Беларусі і свеце пераважна як аўтар гістарычных аповесцей і раманаў. Аднак гонар айчыннага прыгожага пісьменства складае і яго паэзія, якая вызначаецца рамантычнай узнёсласцю і грамадзянскай страснасцю, смелай вобразнасцю і глыбінёй зместу, патрыятычным гучаннем і гуманістычнай скіраванасцю. Паэзія У. Караткевіча, адзначае А. Верабей, — «шчырая і натуральная, але адначасова і філасофская, інтэлектуальная» [1, с. 16]. Паэт часта звяртаецца ў вершах да сусветна вядомых твораў жывапісу, біблейскіх і антычных сюжэтаў, вобразаў, матываў і арыгінальна інтэрпрэтуе іх (вершы «Прарок Геронім Босх», «Трызненне мужыцкага Брэйтэля», «Дзіва на Нерлі»). Зварот У. Караткевіча да помнікаў мінулага, да кніжных сюжэтаў і гістарычных асоб, да шэдэўраў мастацтва ўзмацняе інтэлектуалізм у яго паэзіі.

Асноўная частка. Адною з формаў узаемадзеяння паміж літаратурай і творами выяўленчага мастацтва — архітэктурай, жывапісам, скульптурай — выступае экфрасіс. Традыцыйны экфрасіс арыентаваны на вяршычныя творы мастацтва і ўяўляе сабой у большай ці меншай ступені герметычны тэкст з развітай сістэмай матываў. Да вяршычных твораў мастацтва безумоўна належыць скульптура Венеры. Венера (лац. *venus*, род. скл. *venereis* «каханне»), паводле рымскай міфалогіі, — першапачаткова багіня квітнеючых садоў, вясны, урадлівасці, росту і росквіту ўсіх пладаносных сіл прыроды. Затым Венеру сталі атыясамліваць з грэчаскай Афродытай, а паколькі Афродыта была маці Энея, чые нашчадкі заснавалі Рым, то Венера лічылася не толькі багіняй кахання і прыгажосці, але таксама прамаці нашчадкаў Энея і заступніцай рымскага народа [2]. Натуральна, што вобраз Венеры стаў адным з вобразаў, якія знайшлі адбітак у сусветным мастацтве, у тым ліку і ў мастацтве слова. У беларускай культурнай прасторы да гэтага вобраза звяртаўся Ян Баршчэўскі (паэма «Пояс Венеры»), які захапляўся тады паэтамі-класіцыстамі і апеў вечны вобраз у іх стылі. Тут антычная багіня выступае як увасабленне жаночай прывабнасці. Захапленне вобразам Венеры, увекавечанай антычнымі мастакамі, выказвае М. Танк у вершы «На крутым пастаменце з граніту». У вершы Сяргея Грахоўскага «Венера» багіня таксама ўвасабляе характэрнае і чысціню, але галоўная думка аўтара — аб зменлівасці жыцця, мастацкіх густаў і, пры гэтым, вечнай каштоўнасці прыгажосці.

У свеце існуе вялікая колькасць скульптурных выяў багіні любові і прыгажосці. Але можна сцвярджаць, што найбольшую цікавасць аматараў мастацтва і майстроў слова прыцягвае скульптура Венеры Мілоскай. Сёлета споўнілася 200 гадоў з часу гэтай знаходкі. Як вядома, яна была знойдзена на адным з грэчаскіх астравоў 8 красавіка 1820 года. У той час Грэцыя была ўжо часткай Асманскай імперыі. Французскі марак Аліўе Вуцье і селянін-грэк Ёргас Кентротас, занятыя пошукам старажытных скарбаў на руінах антычнага амфітэатра на востраве Мілос, знайшлі скульптуру з белага мармуру вышыняй 2 метры і 2 сантыметры. Гэта была фігура багіні Афродыты, якая прытрымлівае рукой тканіну, што агаліла цела. Узніклі складанасці з вывазам скульптуры ў Францыю. Турэцкія ўлады чынілі ўсялякія перашкоды. Тое, што Венера-Афродыта ўсё ж даплыла да Францыі, адбылося дзякуючы настойлівасці французскага марскога афіцэра Жуля Дзюрмон-Дэвіля. Аднак нельга сказаць, што вынік падарожжа быў для статуі цалкам шчаслівым: некалькі турэцкіх чыноўнікаў наладзілі бойку на судне, якое павінна было даставіць яе ў Францыю. У гэтай бойцы і былі страчаны рукі старажытнагрэчаскай скульптуры. Прынята лічыць, што яна была створана прыкладна ў 130—100 гадах да нашай эры. Аўтарства нейкі час прыпісвалі старажытнагрэчаскаму скульптару Праксіцелю, бо менавіта ён ваяў скульптуры ў падобным фармаце. Але на пастаменце, на якім статую прывезлі ў Францыю, быў надпіс, што выканаў яе нейкі Агесандр з Антыяхіі, што на рацэ Меандр. Сам пастамент з часам згубіўся, але спецыялісты ўпэўнены, што аўтарства бясспрэчна належыць не Праксіцелю, а Агесандру [3].

Сярод скульптурных выяў багіняў без галавы найбольш вядомая скульптура Венеры Кірэнскай. Такое імя атрымала знойдзена пры раскопках грэчаскай калоніі Кірэна ў 1913 годзе мармуровая скульптура, абезгалоўленая яшчэ ў старажытнасці і вывезеная ў Рым У 2007 годзе статуя была вернута Лівіі.

Назва мастацкага твора акумулюе ў сабе яго сэнс, стылістыку і паэтыку, выступае свайго роду сэнсавым згусткам тэксту і можа разглядацца як своеасаблівы ключ да яго разумення. Назву верша У. Караткевіча «Безгаловая Венера», нягледзячы на яе знешнюю немудрагелістасць, варта аднесці не да тыпу «Ante-Scriptum», што адразу дае ўяўленне пра сапраўдны сэнс твора, а да тыпу «Post-Scriptum», якая «раскрывае сваю ісцінасць толькі рэтраспектыўна, пасля прачытання тэксту» [4], і нават пасля яго шматразовага ўдумлівага перачытвання. Канкрэтна-рэалістычнае азначэнне скульптуры «безгаловая» можна разглядаць як эпітэт, які метафарычна ўказвае на прыпісваемыя жанчыне легкадумнасць, адсутнасць здольнасці/схільнасці да лагічнага мыслення. Падобнае «безгалоўе» — своеасаблівы маркер жаночасці. З іншага боку, лірычны герой У. Караткевіча часта глядзіць з’явы, вобразы і падзеі як бы з вышыні, адкуль яны бачацца ўсебакова, ва ўзаемасувязі з навакольным светам. Менавіта так «глядзіць» на бясконцыя войны і «безгаловая Венера». Абраны мастаком ракурс сугучны мастацтву кінамаатографа і дае вялікія магчымасці для маштабнага ўспрымання падзей, павялічваючы канцэнтрацыю вобразнасці твора, заглыбляючы філасофскую думку. Антычная багіня, увасобленая жаночасць, не можа, як і арыстафанаўская Лісістрата, пагадзіцца з мужчынскай ваяўнічасцю і таксама заклікае спыніць жажлівыя войны [5]: Стаю ля яе ў задуменні / І голас пяшчотны чую: / «Прыйдзіце, мужчыны, ад зброі — Улонне маё сумуе. / Прыйдзіце, мужчыны, ад сечаў, / Ад турмаў, ад страт на святанні. / Адзінае ёсць на свеце: / Сумленне, братэрства, каханне» [6, с. 118]. Гуманізм, імкненне да ісціны, непадробная любоў да бліжняга заўсёды выклікалі ў багатых і магутных уладароў недавер, адчуванне небяспекі. Думаецца, такія рысы атрыбуе паэт сваёй толькі на першы погляд лекадумнай гераіні. У гэтым пераконваюць ужытыя ім рытарычныя пытанні («І думаю я неадчэпна: / За што ж ты бяду спаткала? / За што галаву ты згубіла? / Якую праўду сказала?» [6, с. 118]), а таксама паўтор «за што?».

Гэты верш сведчыць пра культуру творчага мыслення аўтара, яго ўменне засяродзіцца на нечым вельмі агульным і адначасова зямным, натуральным, чалавечым у чалавеку, выяўляе геніяльна простае, разам з тым па-філасофску заглыбленае, мудрае разуменне твора мастацтва. Ёсць падставы сцвярджаць, што ў дадзеным вершы экфрасіс служыць сродкам выяўлення патрыятычных пачуццяў паэта — наўрад ці мог ён абмінуць увагай карціну Крыстафера Уільямса «Абуджэнне Уэльса», на якой увасоблены вобраз Венеры, прызнаны алегорыяй нараджэння нацыі (згадаем, што Венера лічылася заступніцай рымскага народа). У савецкі час гордасць У. Караткевіча за свой народ і яго слаўную гісторыю спалучалася з небеспастаўнай трывогай за лёс беларусаў, роднай мовы і культуры.

Заклучэнне. Адметнае выкарыстанне паэтычнага экфрасісу ў вершы У. Караткевіча «Безгаловая Венера» з’яўляецца вынікам інтэлектуалізму, маштабу творчай асобы аўтара, заглыбленага асэнсавання глабальных праблем чалавецтва і вострых пытанняў сучаснай яму рэчаіснасці.

Спіс цытуемых крыніц

1. *Верабей, А* Жывая павязь часоў: Нарыс творчасці Уладзіміра Караткевіча / А. Верабей. — Мінск : Навука і тэхніка, 1985. — 119 с.
2. Венера (багіня) [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://be.wikipedia.org>. — Дата доступу: 08.08.2020.
3. «Страсти по Афродите»: 200 лет со дня обнаружения Венеры Милосской [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://glagol.press/blog>. — Дата доступа: 07.09.2020.
4. *Шестакович, В. С.* Заглавие текста в художественном произведении: определение, типы, функции / В. С. Шестакович // Образование и наука в России и зарубежом. — 2018. — № 3. — С. 37—41.
5. Багі Алімпіа [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://shkola.of.by>. — Дата доступу: 03.09.2020.
6. *Караткевіч, У.* Збор твораў: у 25 т. / У. Караткевіч. — Мінск : Маст. літ., 2012. — Т. 2. Паэзія. — 397 с.

УДК 378.147

А. Р. Калінін

Учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕРКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ У ОБУЧАЮЩИХСЯ НАВЫКОВ ВОСПРИЯТИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ РЕЧИ НА СЛУХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ “PUZZLE ENGLISH” И “LYRICSTRAINING”

Введение. Несформированность навыков восприятия иноязычной речи на слух (ВИРС) может послужить причиной затруднений в успешном овладении устной коммуникацией. Одним из направлений повышения эффективности формирования и совершенствования данных навыков выступает использование мобильных приложений (МП) в образовательном процессе, предпосылкой чего является тот факт, что «находясь в условиях модернизации, где технологии постоянно совершенствуются и видоизменяются, функционирование различных сфер жизни представляется сложным без использования МП» [1, с. 25]. МП (англ. mobile app) — программное обеспечение, предназначенное для работы на смартфонах, планшетах и других мобильных